

Stockholm 2013-11-29

Naturskyddsföreningens Miljörättsprojekt 2014 – Genomslag för miljömålen; rättstillämpning, lagstiftning och deltagande

Verksamhetsplan

Sammanfattning av projektet

Naturskyddsföreningen vill lyfta frågan om lagstiftningens och rättstillämpningens betydelse för en bra miljö och visa att det finns stort värde för medborgarna att delta i miljöprocesser och sätta sig in de rättsliga instrument som miljölagstiftningen erbjuder. Projektet inriktas på att stödja miljömålen genomslag inom rättsområdet, genom att:

- Stödja länsförbund, lokala kretsar och medlemmar i deras deltagande i miljörättsliga processer och i deras arbete med att använda sig av den nya talerätten gentemot tillståndsmyndigheter och domstolar;
- Driva såväl påbörjade som nya utvalda rättsprocesser som har förutsättningar att skapa god praxis på miljörettsområdet och stärka natur- och miljöskyddet, t ex när det gäller skyddade områden, luftföroreningar och hotade arter;
- Vara en konstruktiv resurs i lagstiftningsprocessen genom att delta med experter i utredningar, svara på remisser, föra dialog, bevaka efterlevandet av EU-lagstiftning och internationella konventioner och fungera som ett miljörättsligt informationsnav för medborgare, föreningens nätverk och andra miljöorganisationer.

Allmän beskrivning av Naturskyddsföreningens verksamhet

Naturskyddsföreningen är en ideell och partipolitiskt obunden miljöorganisation med 196 000 medlemmar. Föreningen har 270 lokalföreningar över hela landet och verkar för att väcka känslan för naturen och dess värden. Naturskyddsföreningens insatser sträcker sig från praktiskt lokalt arbete – som att ta ut barn i naturen och hävda strandängar som annars skulle växa igen – till att skapa samförstånd kring viktiga miljöförbättringar i riksdagen och driva viktiga rättsfall i domstol med hjälp av vår talerätt. I över 100 år har vi spridit kunskap och slagit vakt om värdefull natur och utrotningshotade arter som pilgrimsfalk, havsörn och varg. Vi arbetar med att influera svensk, europeisk och internationell politik. Klimat, biologisk mångfald, naturskydd, marina ekosystem, skog, miljögifter och jordbruk är våra viktigaste arbetsområden. Föreningens

envetna arbete för att få till stånd legala och ekonomiska system som styr mot ren luft, säkra livsmedel och en klok hantering av resurser har givit resultat som kommer alla svenskar till del.

Bakgrund till projektet

Att föra talan i domstol – utbildning, handledningar och råd för att använda den nya talerätten

För knappt tre år sedan skedde ett genombrott när det gällde talerätt för miljöorganisationer. I ett slag fick samtliga 270 lokalföreningar inom Naturskyddsföreningen rätt att föra talan i domstolar i miljöärenden. Förändringen innebar en stor möjlighet att öka miljömålets genomslag i myndighetsutövningen, eftersom Naturskyddsföreningens lokalföreningar i hela Sverige samlar personer som har utomordentligt god lokalkännedom när det gäller natur- och miljöförhållanden. På det sättet ansluts rättsystemet till en kunskapsbank med kunskap om lokal natur som traderats inom Naturskyddsföreningens lokalföreningar i vissa fall upp till ett helt sekel. Den utvidgade talerätten har inneburit att ett nytt stort behov av utbildning och rådgivning av lokala företrädare för Naturskyddsföreningen som vill använda det nya förtroendet på ett ansvarsfullt sätt.

Driva rättsprocesser som har förutsättningar att skapa god rättspraxis på miljöområdet

Rättsystemet är komplext och präglas av olika intressekonflikter. Den rättsliga praktiken är avgörande för att miljön ska skyddas långsiktigt och på ett tillfredställande sätt. Det är därför av stor vikt att de rättsliga principer och instrument som miljölagstiftningen föreskriver genomförs korrekt i domstolars och myndigheters rättstillämpning. Detta blir allt viktigare mot bakgrund av den rådande situationen där angivna miljömål inte uppnås och där miljöskyddet inte alltid får avsett genomslag. Naturskyddsföreningens talerätt har successivt utvidgats sedan ideella miljöorganisationer 1999 betrodde en viss begränsad talerätt enligt miljöbalken. Naturskyddsföreningen har varit den enda miljöorganisation som prioriterat talerättsarbetet och med värdefullt bistånd från Naturvårdsverket byggt upp nätverk samt kompetens och kännedom om miljörettsreglerna samt de förhållandevis komplexa bestämmelserna om talerätt för miljöorganisationer.

Naturskyddsföreningen arbetar med rättsfall som har förutsättningar att stärka natur- och miljöskyddet. Vi driver ärenden som har potential att medföra en rättslig förändring, har avgörande betydelse för miljön och har förutsättningar att visa på den inneboende förändringskraften när lagstiftningen används för att nå miljömålen. Föreningen driver idag ur miljösynpunkt viktiga rättsfall om bland annat skogsavverkningar, hälsofarlig luft i städer, vattenkraft i skyddsvärda vattendrag, licensjakt på varg, strandskydd, detaljplanering, påverkan på Natura 2000-områden och allmänhetens deltagande. EU-rätten har under de senaste åren fått en allt större betydelse. Föreningen arbetar därför aktivt med att få till en korrekt tillämpning av EU-rätten såväl genom att driva ärenden i svensk domstol som att samverka med EU-kommissionen för att slå vakt om de grundläggande skyddsvärdena.

Miljöorganisationers delaktighet i lagstiftningsprocessen

Miljölagstiftningen är ett rättsområde stadd i snabb rörelse, prejudikat hinner knappt uppstå innan de blivit obsoleta. Sedan några år är pressen på regelförenklingar stor från näringslivets organisationer. Ett institutionellt motstånd mot förenklingar på de områden som orsakar den absoluta merparten av den administrativa bördan för företagen – skattelagstiftningen, bolagsrätten och bokföringslagstiftningen – innebär att mycket av förändringstrycket fokuseras där motståndet är svagare, miljöområdet. Det är i detta ljus man ska se lagstiftningsinitiativen när det gäller

minerallagstiftningen, miljökonsekvensbeskrivningarna och ersättningsbestämmelserna, för att nämna några områden där förändringstrycket är stort. I denna snabba förändringstakt kan Naturskyddsföreningen tillföra en nödvändig dos eftertanke, verklighetsnärvaro och utblick. Vi kan också bidra med en vision om att miljöretten som en central del i styrningen mot miljömålen.

Juristerna på Naturskyddsföreningens kansli fungerar som en sorts sambandscentral för miljörettsliga frågor i hela landet. Vi får höra hur miljöbalkens regler fungerar i praktiken ute i landet genom föreningens medlemmar, de aktiva i kretsar och länsförbund och övrig intresserad allmänhet. Juristerna deltar även med andra miljöorganisationer inom European Environmental Bureau's rättsnätverk där erfarenheter delas och samarbeten utvecklas. Föreningens kontakt med rättsvetenskapen och andra discipliner är gott. Tack vare en mycket tillmötesgående forskarkår har Naturskyddsföreningen ett ständigt inflöde av starka argument och sakkunskap vi aldrig skulle kunna ha råd att betala för. Eftersom Naturskyddsföreningen driver principiellt viktiga rättsfall för att förändra rättstillämpning och se till att de positiva inslagen i EU-rätten får fotfäste, har vår verksamhet naturligtvis också ett särskilt intresse för rättsvetenskapen. Utbytet gör att vi förmår mer än några enstaka jurister skulle ha förmått på egen hand.

Naturskyddsföreningens ingångar till lagstiftningsprocessen är flera, och föreningens jurister bjuds regelmässigt in till olika former av samråd, dialogmöten, remissmöten, expertgrupper, utredningar och liknande. I de allra flesta sammanhangen står det klart att Naturskyddsföreningen ensam står som representant för bevarandesidan. Uppslutningen från branschorganisationer, intresseorganisationer och företag brukar däremot vara mycket god. Vi har fått höra att Naturskyddsföreningens blotta närvaro i diskussionerna gör det lättare för utredare att presentera mer nyanserade förslag – det finns två sidor och inte bara en enda. Mycket av föreningens arbete utförs naturligtvis inom ramen för formella förankringsprocesser, som att svara på remisser om förändrad lagstiftning och delta som experter i statens offentliga utredningar. Föreningens jurister fungerar dessutom alltmer som referens och diskussionspart för miljöengagerade personer i riksdag och partikanslier i de båda politiska blocken.

Beskrivning av Miljörättsprojektet

1. Att föra talan i domstol – utbildning, handledningar och råd för att använda den nya talerätten

1.1 Syfte

Projektet i denna del syftar till att möta behovet av stöd och utbildning i Naturskyddsföreningens många kretsar och länsförbund i frågor om deltagande i miljörettsliga prövningar.

1.2 Miljöproblem

I stort sett samtliga miljökvalitetsmål berörs, eftersom miljölagstiftningen är vitt omspannande. De flesta prioriterade områdena i EU:s sjunde miljöhandlingsprogram berörs, exempelvis ”to maximise the benefits of Union environment legislation by improving implementation” och ”to safeguard the Union’s citizens from environment-related pressures and risks to health and well-being”.

1.3 Åtgärder och aktiviteter

Utbildningar: Under året kommer utbildningar att hållas i grundläggande och aktuella ämnen. Det råder en stor efterfrågan på våra utbildningar i bland annat miljöfarlig verksamhet, artskydd och kommunal planering. Deltagarna får med sig material hem för egna föreläsningar, som powerpointpresentationer, handledningar, lagtext och studiematerial.

Seminarier och föredrag: Juristerna på Naturskyddsföreningens rikskansli är uppskattade föreläsare såväl inom som utanför föreningen och förfrågningar om att föreläsa ökar för varje år.

Handledningar: Det kommer att tas fram en ny handledning i aktuellt ämne. Tidigare framtagna handledningar om bland annat plan- och bygglagen, miljöfarlig verksamhet och strandskydd används som stöd i utbildning och sprids inom föreningens nätverk samt till intresserad allmänhet.

Rådgivning: Juristerna på Naturskyddsföreningen har till uppgift att besvara den strida strömmen av frågor om miljörettsliga frågor som inkommer till rikskansliet via telefon, brev och e-post.

Nätverket: Det nätverk för miljörett som föreningen byggt upp inom ramen för Naturvårdsverkets bidrag har blivit en betydande framgång. Nätverket har nu över 170 medlemmar, som deltar i nätverksmöten som anordnas med några månaders mellanrum. Nätverket består till övervägande del av Naturskyddsföreningens förtroendevalda från olika delar av Sverige, varav även ett antal är jurister med miljörettsintresse. Nätverket har funnit sin form, kontakterna inom nätverket har ökat och den kunskap som finns i nätverket sprids till nya medlemmar och allmänhet. Inom nätverket engageras också juriststudenter som kan bistå föreningen med miljöjuridisk rådgivning till allmänhet, kretsar och länsförbund.

1.4 Målgrupp

Den huvudsakliga målgruppen är styrelsemedlemmar i föreningens kretsar och länsförbund. Även medlemmar i andra miljöorganisationer och intresserade medborgare faller inom målgruppen.

1.5 Förväntat resultat

En bättre kännedom om miljölagstiftningen i teori och praktik väntas, som i sin tur har förutsättningar att leda till effektivare myndighetsutövning och mer välgrundade prövningar på miljöområdet. Detta kan förväntas bidra till positiva resultat för flera av miljö kvalitetsmålen. Under 2014 kommer projektet främst att ge resultat när det gäller biologisk mångfald (*levande skogar, myllrande våtmarker och ett rikt djur och växtliv*), kommunal planering och luftkvalité (målen *frisk luft och god bebyggd miljö*); strandskydd (*levande sjöar och vattendrag, hav i balans, ett rikt djur- och växtliv*). I förlängningen kommer samtliga miljömål att dra fördel av att föreningens lokalföreningar givits bättre tillgång till rättsliga medel.

2. Driva rättsprocesser som har förutsättningar att skapa god rättspraxis på miljöområdet

2.1 Syfte

Projektets andra huvudsyfte är att driva rättsutvecklingen och påverka praxis för att åstadkomma en hög miljöskyddsnivå i myndighetsbeslut och domstolsavgöranden i linje med de nationella miljömålen och de av EU prioriterade områdena i det sjunde miljöhandlingsprogrammet.

2.2 Miljöproblem

Projektet kan komma att beröra vart och ett av de nationella miljökvalitetsmålen och flera av de prioriterade områdena i EU:s sjunde miljöhandlingsprogram. Särskilt berörs målen om Frisk luft, Giftfri miljö, Säker strålmiljö, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Levande skogar, Ett rikt växt- och djurliv och God bebyggd miljö. De prioriterade områdena i miljöhandlingsprogrammet som berörs är bland andra ”to improve environmental integration and policy coherence”, ”to protect, conserve and enhance the Union's natural capital” och ”to maximise the benefits of Union environment legislation by improving implementation”.

2.3 Åtgärder/aktiviteter

Naturskyddsföreningen kommer att driva rättsprocesser som har förutsättningar att skapa god rättspraxis på miljörättsområdet och stärka natur- och miljöskyddet. Rättsfall som har potential att medföra en rättslig förändring och har avgörande betydelse för miljön väljs ut.

Naturskyddsföreningen vill genom att vara aktiv i utvalda ärenden i domstolar och hos myndigheter verka för att verksamhetsutövare utarbetar bättre ansökningar och miljökonsekvensbeskrivningar samt att prövningsmyndigheter tydligare motiverar sina beslut. Med hjälp av bättre underlag och grundligare motivering kan bättre beslut fattas och ett effektivare arbete i strävan mot miljömålen upprätthållas. Föreningens kunskaper om skyddsvärda livsmiljöer och arter är avsevärda och saknar, tack vare vår lokala utbredning, motstycke i landet. Detta är avgörande för att på ett bra sätt kunna påverka innehållet i och kvalitén på ansökningar och miljökonsekvensbeskrivningar som ligger till grund för tillstånd för verksamheter runt om i landet. Föreningens arbete med att driva ärenden syftar också till ett bättre genomförande av gemenskapslagstiftningen inom miljöområdet.

Föreningen har för avsikt att fortsätta samarbetet med andra miljöorganisationer i Europa, som också arbetar med miljöprövningsfrågor och andra miljörättsliga instrument. På så sätt kan föreningen sprida sina erfarenheter av att arbeta med stöd av talerätten ytterligare samt dra nytta av andra organisationers erfarenheter på området och samarbeta kring gemensamma frågor avseende horisontell EU-lagstiftning.

Nedan framgår exempel på åtgärder och aktiviteter under projektiden.

Driva påbörjade ärenden (ett ärende tar ofta flera år innan det slutligt avgörs):

Kalkstenstäkt på Gotland

Naturskyddsföreningen har sedan ärendets början varit delaktig vid prövningen av ett kalkstensbrott mitt i en av Naturvårdsverket planerad nationalpark i Bunge på norra Gotland. Ärendet var under våren 2012 uppe sitt andra varv i Mark- och miljööverdomstolen vilken meddelade tillstånd för brytningsverksamheten. Detta överklagades av Naturskyddsföreningen och bland andra Naturvårdsverket. Högsta domstolen upphävde beslutet och återvisade ärendet till mark- och miljödomstolen för en ny prövning enligt de miljörättsliga bestämmelserna, särskilt vad avser de värdefulla skyddade Natura 2000-områdena i anslutning till takten. Föreningen kommer att fortsatt vara aktiv i denna process. Föreningen har under året haft tät kontakt med EU-kommissionen i ärendet och avser att fortsatt bistå kommissionens rättsavdelning i ärendet.

Slutförvar av kärnavfall

Föreningen deltar vid prövningen av ett framtida slutförvar för utbränt kärnbränsle. Sedan 2012 har föreningen granskat och lämnat in remissyttrande över ansökan om slutförvar av använt

kärnbränsle i ärende hos Strålsäkerhetsmyndigheten och mark- och miljödomstolen. Föreningen kommer fortsatt att bevaka och delta vid prövningen av ansökan om ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. Föreningen arbetar för att det bästa beslutsunderlaget inför kommande beslut tas fram och att alternativa metoder och platser som kan vara miljömässigt bättre utreds.

Licensjakt av varg i EU

Föreningens anmälan till EU-kommissionen år 2010 innebar att EU-kommissionen i början av 2011 beslutade att inleda en överträdelseprocedur mot Sverige. Anmälan ledde till ett så kallat motiverat yttrande från EU-kommissionen efter det att regeringen vägrat efterkomma upprepade uppmaningar från miljökommissionär Janez Potočnik. På grund av det motiverade yttrandet valde regeringen i augusti att stoppa licensjakten. Regeringen frångick dock i oktober 2012 Naturvårdsverkets rekommendationer och förklarade sin intention att begränsa vargstammen till 180 vargar. Föreningen har därför på nytt uppmärksammat EU-kommissionen om händelseutvecklingen i Sverige i ärendet som EU-kommissionen hållit öppet i väntan på svenska regeringens slutsatser. Genom detta ärende vill föreningen pröva lagligheten av licensjakten på varg. Föreningen har bistått EU-kommissionen i ärendet och kommer fortsätta med detta under år 2014. Frågan om jakt på den känsliga vargstammen i Sverige har i hög grad aktualiserats nyligen när regeringen presenterade proposition 2012/13: 191 ”En hållbar rovdjurspolitik”.

Skydds jakt på genetiskt värdefulla vargar

Föreningen har överklagat två beslut om skydds jakt på varg av högt genetiskt värde. I det första ärendet om den så kallade Kynnavargen prövades talerätten för allmänheten vad gäller skyddade arter. Föreningens talan avvisades på grund av bristande talerätt i förvaltningsdomstolen och Kammarrätten gav inte prövningstillstånd. Föreningen överklagade detta till Högsta förvaltningsdomstolen vilken tog upp ärendet, hänvisade till Århuskonventionen och EU-rätten och menade att Kammarrätten måste pröva frågan om miljöorganisationers talerätt. Ärendet återförvisades till Kammarrätten vilken meddelade föreningen rätt att föra talan i ärendet. Denna rätt att föra talan för beslut om jakt på varg har senare bekräftats av Kammarrätten i föreningens överklagan av beslut om licensjakt på varg i år. I ett annat ärende rörande den så kallade Junsetiken, överklagade föreningen ett beslut att fälla ett vargpar i renskötselområdet. Föreningens talan ledde till att jakten stoppades, men hanen hann fällas innan domstolens beslut om inhibition av jakten fattades.

Luftkvalitet på Hornsgatan

Arbetet med ren luft i städer har intensifierats genom det ärende föreningen driver om över-skridna miljö kvalitetsnormer på Hornsgatan i Stockholm. Föreningens jurister företräder fyra familjer som påverkas av de hälsofarliga halterna av luftföroreningar i området. Mark- och miljödomstolen gav föreningen rätt i flera delar. Föreningen överklagade de delar som var bristfälliga men Mark- och miljööverdomstolen valde att ej ge prövningstillstånd. Ärendet är nu tillbaka till kommunen för översyn av åtgärder för att förbättra luftkvaliteten. Föreningen kommer att fortsatt driva ärendet i denna process. Om ärendet går föreningens väg, kan berättigade krav från drabbade stadsbor komma att driva igenom avsevärda förbättringar av luftföroreningssituationen i svenska städer.

Vattenkraft och områdesskydd

Detta ärende avser uppförande av ny kraftstation i anslutning till Untra kraftverk, nedre Dalälven, med påverkan på Natura 2000-områden. Naturskyddsföreningen har yttrat sig i ärendet och deltagit på huvudförhandling vid miljödomstolen. Fråga om tillåtlighet har av miljödomstolen överlämnats till regeringen där föreningen yttrat sig i tillåtlighetsprövningen kring verksamhetens påverkan på Natura 2000-områden. Regeringen meddelade ej tillåtlighet. Trots detta med-

gav mark- och miljödomstolen tillstånd till verksamheten. Detta beslut överklagades till Mark- och miljööverdomstolen som väg och upphävde tillståndet. Domen överklagades till Högsta domstolen som inte meddelade prövningstillstånd, vilket innebär att Mark- och miljööverdomstolens dom står fast och verksamheten inte tillåts.

Skogsavverkning

Föreningen överklagade under fjolåret beslut av Skogsstyrelsen om att ge tillstånd till avverkning i ett område med dokumenterat höga naturvärden invid världsarvet Laponia. Förvaltningsdomstolen gav föreningen rätt och upphävde skogsstyrelsens beslut. Förvaltningsdomstolen slog även fast att naturvårdsorganisationer har rätt att överklaga skogsavverkningar med hänvisning till Århuskonventionen. Domen överklagades av Skogsstyrelsen vilka menade att föreningen inte kunde anses ha talerätt. Kammarrätten gick på Skogsstyrelsens linje och avvisade föreningens talan på grund av bristande talerätt. Föreningen har överklagat detta beslut till Högsta förvaltningsdomstolen som meddelat prövningstillstånd. Föreningen kommer att fortsätta att driva frågan om en korrekt tillämpning av skogsvårdslagen och miljöorganisationers rätt att överklaga beslut om avverkning av värdefull skog. Det saknas innan det att föreningen startade detta ärende praxis från domstol vad avser skogsvårdslagens tillämpning.

Strandskydd

Under våren överklagade Naturskyddsföreningen ett antal beslut om dispens från strandskydd där det saknats laglig grund för de beslut som länsstyrelsen tagit. Besluten som överklagats fattades när länsstyrelsen gjorde en överprövning enligt miljöbalken. Föreningens överklaganden har följts upp genom en JO-anmälan av Norrbottens landshövding. JO förde fram synnerligen skarp kritik mot landshövdingen i ett uppmärksammat beslut i oktober 2013.

Följ, välj ut och driva nya intressanta mål av speciellt intresse ur föreningens synpunkt för att påverka mot en god miljörettslig praxis:

Föreningen avser under året att vara särskilt uppmärksam på om det uppkommer ärenden som är viktiga för ledning av rättstillämpningen inom följande områden:

Århuskonventionens efterlevnadskommitté

Som ovan beskrivits driver föreningen ett antal ärenden som rör talerätt vid beslut om tillämpning av skogsvårdslagen och jakt på skyddade arter. Om bristerna i det svenska rättssystemet kvarstår finns det anledning att föra fram ett ärende inför Århuskonventionens efterlevnadskommitté. Syftet är att få till stånd heltäckande talerätt för miljöorganisationer i frågor om art och områdesskydd samt i de fall där tillsynsmyndigheter underlåter att agera.

Art- och områdesskydd

Föreningen avser att fortsatt ha fokus på tillämpningen av de bestämmelser varigenom Sverige implementerar EU:s art- och habitatdirektiv genom att bevaka såväl ärenden som avser skada på arter skyddade enligt artskyddsförordningen som där verksamheter eller åtgärder på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-områden.

Kommunal planering

Delta och påverka vid detaljplanering och översiktsplanering, särskilt med hänsyn till naturskydd eller miljö kvalitet och övervaka inrättande av landsbygdsutvecklingsområden i översiktsplan, upphävanden av strandskydd i detaljplan och dispenser från strandskyddet.

Mineralbrytning

Under året förväntas ett antal större kontroversiella gruvprojekt att prövas, som kan innebära allvarliga ingrepp i skyddade naturmiljöer, avsevärda miljöproblem och klimatpåverkan. Föreningen är bland annat intresserad av att påverka praxisbildningen när det gäller riksintresseavvägningen och de ekonomiska bedömningarna i prövningen av ansökan om bearbetningskoncessioner, lämplighetsbedömningen och genomförandet av EU:s utvinningsavfallsdirektiv.

2.4 Målgrupp

Domstolar och myndigheter: Genom att driva principiellt viktiga miljöärenden vill Naturskyddsföreningen påverka domstolarnas och myndigheternas beslut och därigenom verka för en tydlig tillämpning av miljölagstiftningen i linje med miljömålen. Arbetet för miljöorganisationers talerätt har bidragit till att frågor som tidigare ej blivit föremål för tolkning av domstolen kommer upp till prövning, detta gäller bland annat jaktlagstiftning och skogsvårdslagen.

Verksamhetsutövare: Naturskyddsföreningen vill förmå verksamhetsutövare att ta fram bättre underlag utifrån de krav som ställs på ansökan och miljökonsekvensbeskrivningar.

Allmänhet: Genom att driva viktiga miljöärenden kan Naturskyddsföreningen skapa opinion hos allmänheten för en starkare och bättre fungerande miljölagstiftning, vilken effektivt kan bidra till att miljömålen uppfylls.

2.5 Förväntat resultat

Projektet förväntas leda till bättre motiverade beslut från myndigheter och miljödomstolar där den befintliga lagstiftningen på ett så effektivt sätt som möjligt används för att genomdriva miljömålen. Högre kvalitet på ansökningar och miljökonsekvensbeskrivningar i ärenden hos myndigheter och domstolar. Överlag bättre genomförande av gemenskapslagstiftningen inom miljöområdet och säkerställande av rätten till tillgång till rättslig prövning för allmänheten vid miljöbeslut.

3. Miljöorganisationers delaktighet i lagstiftningsprocessen

3.1 Syfte

Projektets tredje huvudsyfte är att verka för att lagstiftningen utformas så att miljömålen kan klaras, genom att ge beslutsfattare underlag och uppslag på förbättrad miljöstyrning i lagstiftningen, deltagande i utredningar och samråd av olika slag.

3.2 Miljöproblem

Projektet kan komma att beröra vart och ett av de nationella miljökvalitetsmålen och de prioriterade områdena i EU:s sjunde miljöhandlingsprogram.

3.3 Åtgärder/aktiviteter

Föreningen kommer att utifrån de av föreningens stämma prioriterade områdena klimat, miljögifter, skog, hav och jordbruk verka för att den centrala miljölagstiftningen, däribland miljöbalken, skogsvårdslagen, plan- och bygglagen och strålsäkerhetslagstiftningen stärks ur miljösynpunkt så att förutsättningarna att använda lagstiftningen för genomförandet av miljömålen förbättras.

Inom ramen för detta arbete kommer föreningen att genomföra aktiviteter, som:

- Svara på remisser om ändrad miljölagstiftning och bistå föreningens andra handläggare i re-

missvar som har juridiska komponenter.

- Bevaka utredningar, myndighetsarbetsgrupper, propositioner och riksdagsbehandlingsavhandlingar av prioriterade frågor.
- Presentera Naturskyddsföreningens inställning till olika miljörättsliga frågor i olika sammanhang, som externa seminarier.
- Bevaka ministerrådsmöten och EU-parlamentets omröstningar i för föreningen prioriterade frågor.
- Sprida svenska erfarenheter från arbetet med allmänhetens tillgång till information, deltagande i miljöprocesser och talerätt till andra länder och inom EU.
- Bevaka internationella konventioner och förhandlingar av betydelse för miljön (bland annat rörande kemikalier, biologisk mångfald och deltagandefrågor).
- Följa och driva på Sveriges implementering av EU-rätten inom miljöområdet.
- Samordna insatser tillsammans med jurister från systerorganisationer i Europa bland annat inom samarbetet EEB Law (European Environmental Bureaus juristarbetsgrupp).

3.4 Målgrupp

Beslutsfattare; myndigheter, regering, riksdag samt EU:s institutioner. Naturskyddsföreningens medlemmar och allmänheten. Föreningen vill föra fram vikten av en bättre fungerande miljölagstiftning som ger förutsättningar för att på ett effektivt sätt nå miljömålen.

3.5 Förväntat resultat

Att föreningen kan bidra till en miljölagstiftning med tydligare regler som på ett bättre sätt ger förutsättningar att uppfylla de nationella miljö kvalitetsmålen, bland andra Begränsad klimatpåverkan, Levande sjöar och vattendrag, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

4. Jämställdhetsperspektiv

Naturskyddsföreningen har under senaste åren utvecklat en rad policydokument för att förtydliga arbetet och visa för anställda och externa intressenter vad föreningen står för. Föreningen har sakorienterade policys inom områdena hav och fiske, klimat, skog, miljögifter och jordbruk. Vidare utvecklar och förbättrar Naturskyddsföreningen andra policier och strategier rörande ämnen som inköp, miljö, insamlingar, gender, antikorrupktion, IT, kommunikationsstrategi, personalstrategi.

Under 2011 utarbetades en mångfaldsplan för Naturskyddsföreningens rikskansli. Den ersätter tidigare jämställdhetsplan. Syftet med att ta fram en mångfaldsplan är att vidga arbetet till andra områden än jämställdhet. Planen lyfter bl.a. fram följande:

Naturskyddsföreningen ska utgöra en väl fungerande arbetsplats för alla anställda. Alla ska ha lika goda förutsättningar att prestera sitt bästa, det handlar om kvalitet och rättvisa. Jämställdhets- och mångfaldsarbetet ska vara integrerat i all verksamhet. Till exempel har Naturskyddsföreningens internationella avdelning tagit fram en handbok för genusintegrerat arbete samt en "Gender Policy and Action Plan for Gender Equality" som innehåller Naturskyddsföreningens genusperspektiv i det internationella utvecklingsarbetet. Dessa ska användas i samarbetet med föreningens samarbetsorganisationer i utvecklingsländerna.

I det av riksstämman 2010 fastställda dokumentet *Verksamhetsriktlinjer 2011 - 2014* anges i kapitel 3, *Hela föreningen – en grundprioritering* bl.a. att föreningen ska verka för ”en mångkulturell och inkluderande folkrörelse som speglar befolkningen i Sverige i både verksamhet och rekrytering till förtroendeuppdrag samt att genus- och mångfaldsperspektiv finns med i hela föreningens verksamhet”. Detta är två av ett stort antal antagna riktlinjer för att föreningen ska kunna behålla och utveckla sin framskjutna position.

Utgångspunkterna för Naturskyddsföreningens mångfaldsarbete är:

- att det inte ska förekomma skillnader vad gäller de anställdas arbetsförhållanden, löner, inflytande, karriärmöjligheter och möjligheter att förena yrkeskarriär med ansvar för hem och familj;
- att alla anställda ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter oavsett kulturell bakgrund, religion, sexuell läggning, etnicitet, kön, ålder, funktionshinder och liknande. Med andra ord – arbetsmiljön ska vara välkomnande för alla;
- att ingen ska utsättas för trakasserier, diskriminering, eller annan kränkande behandling;
- att det på varje avdelning och på kansliet i stort, ska eftersträvas en jämn könsfördelning inom olika anställningskategorier. Med jämn könsfördelning avses i detta sammanhang att det finns minst 40 procent av vardera könet. En jämn könsfördelning i beredande och beslutande organ ska eftersträvas liksom mångfaldsperspektivet.

Mångfaldsplanen utvärderas årligen.

Under 2013 ges utbildning om ”jämlighet och normer” för samtliga anställda. I verksamhetsplanen anges att föreningen ska bli en jämlik och inkluderande förening med hjälp av ett normkritiskt förhållningssätt.

5. Resultatspridning

Resultat och informationspridning avseende projektet kommer att ske på ett flertal sätt, då Naturskyddsföreningen har flertalet kanaler där resultat kan synliggöras och information förmedlas. En viktig kanal är Naturskyddsföreningens kurser internt inom föreningen om hur talerätten kan användas och om miljölagstiftningen. Intern information i föreningen bland annat genom nätverkets mailgrupp och det webbaserade forumet Naturkontakt, information på föreningens webbplats (www.naturskyddsforeningen.se), information i föreningens tidning Sveriges Natur samt externa seminarier och media kommer att användas som informationskanaler i projektet. Sociala medier används också i allt högre utsträckning, vilket i viss mån beror på att många i föreningens nätverk är vana vid att använda ett flertal kommunikationskanaler för olika ändamål. Naturskyddsföreningen har flertalet kanaler där projektet kan synliggöras. Facebooksidan har idag ca 75 000 följare, twitter har ca 9500 följare. Naturskyddsföreningens blogg har ca 800 besökare per dag och hemsidan har ca 120 000 besök i månaden, och det finns ett nyhetsbrev med 18 000 prenumeranter. Tidningen Sveriges Natur har en TS-kontrollerad upplaga på 107 000 exemplar.

Resultaten förs även ut via möten och mailgrupper till våra samarbetsorganisationer i Europa. Föreningen har även ett omvittnat gott genomslag i media, och når ut till allmänheten även på detta sätt i miljörättsliga ärenden. Särskilt etermedierna når befolkningsgrupper som inte i vanliga fall kommer i kontakt med miljöjuridiska frågor. Naturskyddsföreningen har en avdelning för kommunikation och en annan avdelning för media. Vidare har Naturskyddsföreningen år 2011 blivit rankade av PR-barometern till att vara den organisation som har bäst relation med media, bäst högsta ledning i förhållande till image och relation till media, samt förmåga att hitta

och presentera intressanta historier.

6. Utvärdering

Naturskyddsföreningen har flera uppföljningsverksamheter. Varje år framställer kansliet en verksamhetsberättelse till Naturskyddsföreningens styrelse, och samtidigt så sammanställs en intern utvärdering av genomförda projekt, vilken utgår från projektplanerna. Föreningens uppnådda resultat sätts i relation till de resurser som blivit satsade. Dessutom utvärderar föreningen årligen den juridiska verksamheten i samband med att anslaget till Naturvårdsverket redovisas.

Budget Naturskyddsföreningens miljörättsprojekt

Kostnader för projektet

Personalkostnader: Personmånader 2 x 12	1 272 000
Resor	80 000
Utbildningar och seminarier	60 000
Juridiska hjälpmedel, elektroniska publikationer	40 000
Arvoden, konsulter & övrigt	103 000
Overheadkostnader	320 000
Summa	1 875 000

Kostnad för projektet inklusive egeninsats
Kostnad för projektet exklusive egeninsats
Egeninsats

1 875 000
1 500 000
375 000